

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ČÍSLO 4.

ROČNÍK XVIII.

DUBEN 1937

ČÁST VŠEOBECNÁ

Redaktor: Plukovník gšt. František Pohunek.

Za brigádním generálem dr. Antonínem Baslem.

Záludná srdeční choroba vyrvala dne 4. dubna t. r. ze středu našich význačných členů a pilných spolupracovníků nečekaně a v plné práci brig. generála dr. Antonína Basla, velitele vojenského zeměpisného ústavu a slavného vojáka našeho osvobození.

Původní životní dráha Baslova nebyla vojenská. Narodil se 1. února 1889 v Praze, na Král. Vinohradech, jako syn ředitele měšťanské školy. Maturoval na vinohradském gymnasiu a vystudoval na pražské universitě obor zeměpisu a dějepisu; po zkouškách a po dosažení doktorátu (1912) chtěl se věnovat středoškolské profesuře. Snad by byl na tomto poli působnosti dosáhl značných úspěchů, poněvadž se již jako universitní posluchač těšil pro svou píli a svědomitost pozornosti svých profesorů a býval přibírán k odpovědným pracím. Prof. dr. Švambersa si jej zvolil za svého pomocníka při měření šumavských jezer, později mu svěřil dokonce spolupracovníctví při zpracovávání české geografické bibliografie.¹⁾ V době jeho universitních studií začal jeho otec, Josef Basl, vydávat rozsáhlé zeměpisné dílo „Velký zeměpis všech dílů světa“ (nákl. J. L. Kobra, první svazek vyšel 1907); při tom díle ovšem mladý adept vědy účinně pomáhal. Pracoval však pilně i v geografickém semináři pod vedením profesorů dr. Švambery, dr. Daneše a dr. Dvorského a v české zeměvědné společnosti (pod předsednictvím dr. Metelky); r. 1912—13 konal zkušební rok profesorský v Praze na gymnasiu v Žitné ulici (Jiráskově), kde jej zasvěcoval do „kantořiny“ známý zeměpisec dr. Machát. Před samou válkou nastoupil dr. Basl místo suplenta na střední škole v Turnově.

O jeho dalším osudu však rozhodla světová válka. Od katedry středoškolského učitele dějin byl povolán jako záložní důstojník k píseckému pluku čís. 11 a s ním byl poslán na srbskou frontu. Od teoretických výkladů dějin byl povolán, aby sám dějiny vytvořil.

Věděl dobře, kde je jeho pravé místo, a proto byl již v prvním roce války, 12. prosince 1914, v srbském zajetí, interviewán v důstojnickém zajateckém táboře v Niši. Jako sokolský borec a dobrý Čech netajil se se svými sympatiemi k Srbsku; byl proto zrádně denuncován do Rakouska, a tu vyhlášen za velezrádce, majetek jeho zabaven, a všichni, kdo jej znali, byli podrobeni ostrým výslechům.

Dr. Basl snažil se dosáhnout povolení k dobrovolnému vstupu do vojska již v Srbsku, avšak tento pokus odsunula tragedie srbského národa r. 1915. Se svými druhy z Niše prožil Kalvarii srbského národa, hladový pochod Albánii se všemi jeho hrůzami a dostal se přes Valonu do Itálie na ostrůvek Asinaru. Postupně prošel pak i jinými zajateckými tábory italskými a všude propagoval myšlenku našeho branného odboje. Povolán do Paduly, byl jedním z prvních, kdo byli odesláni z pracovního oddílu do bojové formace, mezi výzvědky IV. italské armády, do horského úseku fronty mezi Brentou a Piavou. Se svými výzvědky se na frontě vyznamenal zdařilými rozvědkami u M. Pertice a M. Asolone, akci na Fortina Regina a j. Pracoval v té době nejen zbraní sečnou a střelnou, ale i zbraní ducha, propaguje myšlenku našeho osvobození v časopise „La trincea“. Když československé výzvědné hlídky, „reparto speciale czechoslovaco“, byly sloučeny v září 1918 v samostatný 39. „výzvědný“ pluk, stal se dr. Basl velitelem 1. praporu.

Po návratu do vlasti spěchal dr. Basl se svou jednotkou 39. pluku hájit Slovensko, a jeho obrana Komárna, prováděná udatně a s houževnatostí jemu vlastní, vynesla mu pověst přímo legendárního hrdiny, tím

¹⁾ „Bibliografie české literatury geografické v l. 1906 a 1907“ sestavili prof. dr. V. Švambersa a A. Basl; vyšlo v Praze 1911 jako 4. svazek sbírky „Travaux géographiques tchéques“, vydávaných prof. dr. Švambersou.

spíše, že Komárno pod československou vlajkou znamenalo vlastně záchranu celého Slovenska pro náš mladý stát.²⁾

Po válce měl dr. Basl možnost navrátit se k svému bývalému povolání a měl docela slušné vyhlídky, kdyby se byl chtěl věnovat zase vědecké práci;³⁾ dr. Basl však soudil, že je nám prozatím, aspoň v prvních dobách, dobrých a poctivých vojáků více třeba k obraně státu, než vědců, a zůstal sloužit dále ve vojenském kabátě. Absolvovav vysokou školu válečnou (roč. Štefánikův), pracoval v různých štábech, v ministerstvu národní obrany (v organizačním i školském oddělení), jako zástupce velitele pluku (v Berouně) i jako velitel pluku (ve Znojmě), až r. 1933 zakotvil ve vojenském zeměpisném ústavě, jehož vedení r. 1934 převzal.

Na všech místech, jež zastával, dovedl vedle svého vojenského vzdělání, když bylo třeba, uplatnit i svoji předválečnou vědeckou erudici v prospěch armády. To jej také přivedlo do Vědeckého ústavu vojenského, kde se stal brzy významným pracovníkem. Byl trvale členem správní rady ústavu v letech 1923 až 1931, byl členem musejní a knihovní komise v l. 1923 až 1925, členem vydavatelské komise v l. 1925 až 1931, členem topografické komise v l. 1929 až 1931. Nejvýrazněji se zapsal v dějiny ústavu jako redaktor „Vojenských rozhledů“, jichž 7 ročníků nese na titulním listu jeho jméno. Vedl je totiž v l. 1924 až 1926 (roč. V., VI., VII.) jako vrchní redaktor a v l. 1927 až 1930 (roč. VIII., IX., X., XI.) jako jeden z hlavních členů redakční rady. Teprve jeho odchod do vzdálené posádky znojenské, kde r. 1931 převzal velitelství pluku, přerušil na nějaký čas jeho živý styk s ústavem.

Po svém návratu do Prahy byl pak zprvu příliš zaměstnán novým, odpovědným místem, převzav r. 1934 vedení vojenského zeměpisného ústavu, kde také mohl plně uplatnit vědeckou stránku své činnosti. A tak se teprve zase v poslední době vrátil k práci ve VÚV., když se ujal r. 1936 vedení nově založeného geografického odboru. Tuto poslední funkci v našem ústavu musil, bohužel, opustit dříve, než odbor pevně zakotvil a než mohl plně rozvinout svoji činnost.

S generálem dr. A. Baslem odešel naší armádě čestný, přímý, horlivý a oddaný voják, statečný bojovník, a náš ústav v něm ztrácí více, neboť tento voják slučoval ve své osobě vedle vojenských ctností i hluboké vědecké základy. Odešel předčasně, poměrně mlád a plný energie. Jeho život hořel jako rychle planoucí svíce; dával mnoho světla, ale příliš brzy uhasl. Zapsal se zlatým písmem nejen do dějin našeho ústavu, ale i do dějin celé naší mladé armády; náš ústav mu proto zachová vděčnou paměť. Nechť urna s jeho popelem v pokoji a míru odpočívá v posvátném pantheonu Památníku osvobození mezi ostatními druhy z legií a budí úctu potomstva, a vzor jeho života nechť povzbuzuje k následování naše budoucí.

Plukovník dr. Jiří Čermák.

²⁾ Boje o Komárno vyličil se skromností sobě vlastní dr. A. Basl v brožuře „K desátému výročí bojů na Slovensku (Bitva u Komárna)“; vyšla jako 13. svazček Legionářské knihovny nákl. „Legie“ 1929.

³⁾ Prof. dr. Dvorský jej vybízel, aby se u něho habilitoval pro obor anthropogeografie.